

Milyen volt Pest 1828-ban?

Kazinczy Ferenc ismeretlen levele

Hírlapírásunk csecsemőkorában, az akkori cenzura jóvoltából, az emberek jórészt csak levelekből tudták meg az újdonságokat, meg vásári és megyegyűlési alkalmatosságokkal szerezhettek egyről-másról tudomást. Ami újságlap 1840 előtt magyarul megjelent, csak nagy-későre adott híreket s azt is nagyon szűkösen. Politikai dolgokban a hiányon Kossuth próbált segíteni, az ifjú-ság segítségével másolt és terjesztett országgyűlési tudósításaival, de ez is nagykésőn, a 40-es években történt meg. Szerkesztője emiatt lakat alá is került. Az irodalmi dolgokban is csak ilyen volt a szegénységünk. *Kulcsár* Istvánnak *Hasznos Mulatságok* című lapja már 1817-ben próbálkozott effélével, a *Tudománytárral* együtt azonban nagyon kevés olvasónak került a kezébe. Amit Kossuth a politikában tett, azt az irodalom tekintetében nála sokkal hamarabb *Kazinczy* tette meg: irodalmi közvéleményt teremtett és ilyes dolgokban vezérlő alakká emelkedett nagyszámú leveleivel. Ma szinte hihetetlen dologra vállalkozott: *magánlevelekkel fenntartani az írók között az összeköttetést*, könyvek írására adni ösztönzést, bírálni az új könyveket, ízlést csiszolni, írói nyelvet teremteni s emiatt a két magyar haza összes íróival állandóan levelezni! S ennek a feladatnak nagyszerűen megfelelt, az egész magyar irodalomnak életető lelke volt majdnem 40 éven át s egymaga végezte azt, amit ma az Akadémia, a Kisfaludy Társaság és irodalmi lapjaink együttesen végeznek! *Váczy* János összegyűjtötte s az Akadémia segédelmével *huszonegy* vas-kos kötetben adta ki ezeket az irodalmat formáló nevezetes leveleket. Számuk a *hatezret* meghaladja: gondoljuk meg, csak fizikai erő tekintetében mennyi dolgot jelentett ezeknek megírása a »szent öreg«-nek! Meg kell tehát becsülnünk minden emléket ennek a kultúrmunkának s ezért jónak látom, hogy az olvasók figyelmét ismét rátereljük *Kazinczyra*, mert a mai nemzedékből igen sokan vannak olyanok, akik róla csak annyit tudnak, hogy nagy ember lehetett, mert Pesten uccát is kapott. A jó véletlen e napokban kezemhez juttatott egy ilyen irodalmi értékű — *eddig ismeretlen* — *Kazinczy*-levelet, amely a *110 év előtti Pestről ad egy kis rajzot* s emellett nemcsak kortörténeti vonatkozásai vannak, hanem magára az íróra jellemző egyéni vonásokat is foglal magában. A levél »*Tisztelendő Lyakovics János Vice Esperes és Zemplény Várm. Táblabíró Urnak Ujhely*«-re van címezve, mai tulajdonosa, *Grabowski* Béla csendőrezredes, a címzettnek unokája, készséggel adja át ezt az emléket az arra illetékes helynek, a Nemzeti Múzeumnak, ahol *Kazinczy*nak többi levelét is őrzik.

A levelet egész terjedelmében itt adom:

Pesten Martz. 21d. 1828.

Tisztelendő Vice Esperes Ur, különösen tisztelt jó Uram, Hogy Tisztelendő Ur felől ezen nagy város lármáji 's örömei közt is emlékezem, mutassa az, hogy az Urnak a' Miklós Császár képét, Tekint. Bodó Lajos Urnak pedig az Illésházi Istvánét barátságos ajándékképen megvettem, 's várom az első alkalmat, mellyel azt megküldhessem. Nem képzelhetni mennyit vehetnék itt, a' mi érdeklén a' megvételt, ha birná erszényem, mert *itt tele a' Város Képművészekkel*, 's a' részre 's köre metszett képek üveg alatt függenek az úczán, hogy a' kik az ollyat szeretik, kedvet kapjanak a' költésre. De a' Miklós és Illésházi képe együtt öt forint; a' Canningé 10 fl, a' Bolívaré 8, a' Ney Generálisé, kit Párisban meg-löttek 8 fl, a' Napoleonét, pedig csak a' fél könyökéig, 36 frton akarják adni; a' Raphael Transfiguratiojának egyvetlen egy papirosra-nyomott exemplárja ÖTVEN-ÖT ARANY, 's az efféléket a' sokgyermekű és szegény erszényű embernek elég csak látni. Sok portéka itt drágább mint Ujhelyben, de nekem az Isten azt a' Talantomot adta, hogy ocsón is tudok néha venni; így egy paraplüt én NÉGY forinton vettem, a' mit itt is hat frton adnak, mint Ujhelyben. — De hagyjuk az efféléket, és engedje Tiszt. Ur hogy a' nagyobbakról mond-hassak egy két szót. A' Város tele van a' Regnicolaris Deputatio embereivel, 's holnapután, vasárnap, meg-látom Nagy Pált és Plathy Mihályt, az Egri Erseket és Pécsi új Püspököt. — Bennünket Praesesünk Gróf Teleki Csanádi Fő-Isp Martz 13d. mutatá-be a' Palatinus-nak in corpore; úgy a' Primásnak és az Orsz. Birájá-nak Prépost Fejér. A' mint engem a' Primás megpil-lanta 's Fejér megneveze, azt jegyzé-meg a' Herczeg, hogy nagyon megöregedtem a' miolta látott. Én magya-rúl feleltem a' Primás deák szavára, hogy az nem csuda, mert 12 eszt. mult-el a' miolta Ő Herczegségének Kolozsvártt udvarlani szerencsém volt. Mind a' Primás, mind Kopácsi Veszprémi Püspök igen nagy dignitással fogadtak bennünket, 's midőn az egyike felől a' Vgyék-ben olly sok nem kedvest hall az ember, én kénytelen va-gyok mondani, hogy itt sok jót hallunk felőlök, és hogy én mind kettejét nagyon megszerettem. Gróf Szécsényit és B. Mednyánszkyt nem győzöm csudálni Sessionokban 's az ebédeknél; tudós és szent érzésű két férfi, 's Szécsényi még ifjú. Sessionk azon szobában, azon asztal mel-lét, azon székeken tartatnak, a' hol a' Kir. Tábla ítél-geti a' pereket, 's minthogy ott délután két óráig ül a' K. Tábla, mi oda csak öt óraker gyülekezünk fel 's kilencz óraker oszlunk. — A luxus itt kimondhatatlanul nagy, sok és igen czifra ételben, mobiliákban, cselédek-ben, szekerekben, lovakban, ruházatokban. Gróf Teleki-nél tegnap olly ebédet ettem, hol soha sem tudtam, mi az a' mit előmbe hoznak, 's az asztal közepén egy olly ezüst mokusfogó állott, mint egy nagy spiertüsch; a' ki ezeket látja, nem hiheti, hogy az ország ki van szegé-nyítve. Uram öcsém Bodó Ur alig ismerne rám, ha pan-talont látna rajtam; mert itt abban járván még az öre-gek is 's a' Diaeta emberei (is), kénytelen voltam azt varratni, 's olly fél parókát tenni-fel, mint az Istenben megdicsőült Consil. Horváth Tamás, de én ősz hajból;

féltem külömben, hogy fejem rheumát kap. De Pestnek minden czifráji 's boldogságai közt higyje Fő Tiszt. Ur s' Uram öcsém Bodó Ur, kivel leveletem közleni kérem, hogy szivesen vágyok vissza az én szegény de boldog hajlékomba, noha áldom Istent, hogy mind ezeket 's a' hazának jó és rossz nevezetes embereit láthattam. Tisz-telem szivesen az Ifjú Asszonyt 's maradék barátságába ajánlva alázatos szolgája *Kazinczy* Ferencz. — Az ide zártat méltóztassék áltadni (igy) Major Bartos Urnak.

Közl: Dr. Stripsky Hiador